

Várady Judit

Témaválasztás, előkészítés

NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:

Az újságírói tevékenység ellátása az írott sajtó különféle orgánumaiban

A követelménymodul száma: 1556-06 A tartalomazonosító száma és célcsoportja: SzT-002-50

TÉMAVÁLASZTÁS, ELŐKÉSZÍTÉS

„Az újságíró két dolog teszi: az első az, hogy ír, a második, hogy amikor már eleget írt, akkor információt gyűjt, hogy ismét írhasson!”

Üdvözlöm! Az utóbbi néhány évben felgyorsultak a változások a nyomtatott sajtóban. A médiafogyasztók új generációja jelent meg a színen, amely megköveteli, hogy akkor, úgy és annyi információt kapjon, amikor, ahogyan és amennyit ő szeretne.

A lapkiadók, a szerkesztőségek számára a „hogyan fogjunk olvasót?” kérdése mind égetőbbé vált. Kérdés az is, hogy az olvasó milyen módon olvas? A hagyományosan papíralapra előállított sajtótermékeket először az online médiatermékek és az internetes hírportálok szorították meg, majd jött a civil felhasználó egyéni látásmódját tükröző és az eseményeket sajátos hangon kommentáló naplója, a blog. A „weblog” vagy „blog” jelenségét néha új online újságírásnak nevezik. Bárki írhat benne saját élményeiről, esetleg megjegyzésekkel ellátott linkeket kínál a témában. (A készülő új médiatörvény egyebek közt ezzel is foglalkozik! Figyelje a változásokat!)

Az újságíráshoz Grósz Viktor (1885) középtanodái tanár szerint tiszta erkölcs, finom műveltség és tudományosság szükségeltetik. Ez ma is igaz! Ön ezekkel rendelkezik. Ön egy regionális napilap újságírója, a lap hétvégén mellékletekkel jelenik meg és online is olvasható. A szerkesztőség nem kötötte meg az Ön kezét, a szerkesztő által meghatározott témákon túl, ha kedve van írni, írásait másutt is megjelentetheti.

Addig nincs gond, amíg kap egy konkrét témát, de ha nem? Ha Önnek kell meghatározni? Vagyis, hogyan fogjunk olvasót? És ha kitaláltuk mi az érdeklődési köre, akkor hogyan fogjunk hozzá? Mit tartalmaz az előkészítés?

ESETFELVETÉS—MUNKAHELYZET

Regionális médiaszerkesztőségben dolgozik. A napilapon túl időközönként olvasható az Ön Szerkesztőségének külön kiadványa is. Legutóbb *Látószög* címmel olvashattuk. A város ahol Ön él és ahol a Szerkesztőség is működik a közeljövőben nagy és látványos ünnepségre készül Erődnapi címmel. A napi megjelenésen túl egy különszám csak az Erőddel foglalkozik, mely építmény Európában egyedülálló. Ehhez kell anyagot gyűjteni, előkészíteni és olyan cikkeket írni, amelyek olvasása után megnő a lap olvasottsága, aki internettel rendelkezik, *odaragad* a gép elé. A feladat adott. A munka nagy része Önre vár.

¹ Bernáth László: Bevezetés a műfajismeretbe

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

A műfajok ismerete

1. Tájékoztató műfajcsoport

- hír,
- tudósítás,
- interjú, nyilatkozat

2. Riport műfajcsoport

- elemző riport,
- tényfeltáró riport
- szociografikus–irodalmi riport

3. Publicisztikai műfajcsoport

- vezércikk, kommentár, tárcs, glossza
- karcolat, nyílt levél, recenzió, kritika
- esszé/tárcs

4. Járulékos műfajok

- irodalmi műfajok
- rejtvény, humor
- képekre épülő műfajok

1./1 A hír. A sajtó alapvető funkciója a kezdetektől fogva mindmáig és ez vélhetően a jövőben sem lesz másként: a tájékoztatás. A tényyszerűség, a pontosság, a hitelesség és az aktualitás mellett a tájékoztató műfajcsaládban kötelező az objektivitás. A sajtóműfajoknak ebbe a családjába tartozik a **hír**, mely kiindulópontja a nyomtatott vagy az elektromos médiában megjelenő minden más műfajnak. Egyben a legszigorúbbak a szabályai is, minden körülmények között öt kérdésre kell válaszolni: hol, mikor, kivel, hogyan és mi történt? A **tudósításnak** is ugyanezekre a kérdésekre kell válaszolni, miközben beszámol egy olyan eseményről, amelyen az újságíró jelen volt.

Önnek minden bizonnyal naponta kell majd híreket írni. A lapot formailag már ismeri, általában képekkel illusztrálnak egy egy fontosabb eseményt.

A hír szárnyra bocsátásának indokát a szerkesztőkben kialakult szakmai, emberi kvalitások, az orgánus hatásugarának jó bemérése, a közvélemény (az adott régióban az olvasók) fogadó – és érdeklődő készségének ismerete, a közvélemény, a lakosság állapota – határozza meg. A hírré válás döntő kritériumai: *újdonosság, váratlanság, fontosság, aktualitás, érdekeltségi kör.*

A szerkesztőségek irányítóje, hogy a közlést illetően más a politikai testületek attitűdje és más a tömegkommunikációé. Más a szerepük a társadalmi munkamegosztásban. A sajtó munkatársainak a tájékoztatás kritériumainak kell megfelelniük. Mi több: függetleneknek kell lenniük a politikai elvárásoktól, különös tekintettel amikor hírek, információk megírásáról, közzétételéről döntenek.

A hír megírásának ismérveit már biztosan tudja. Emlékszik: hol, mikor, kivel, hogyan és mi történt? Egyébként a hír megírása az újságírás alfája és omegája. A hírrel kapcsolatos tudnivalókat más műfajokban is kamatoztathatja.

A műfaji megközelítés magát az olvasót nem foglalkoztatja. De ha egy szerkesztőség eltér a megszokottól, vagy új tipográfiai megoldásokat vezet be, lehet, hogy az olvasó elfordul a laptól. Ezzel együtt – mint minden – a műfaj kategóriák ma is szüntelen mozgásban vannak. Olyan híreket kell írnia, amire odafigyelnek, és amit meg is értenek az emberek, s amely többségében megfelel a korrekt tényyszerűség követelményének.

1./2. A tudósítás a hír édestestvére. A tudósítás mindig egyedi közlést jelent, vagyis az abban található információk az adott szerkesztőség saját erőfeszítéseinek köszönhetően látnak napvilágot. A szerkesztőség újságírója szemtanúként számol be az adott eseményről.

A tudósítás olyan, az információs műfajcsoportba tartozó sajtóértésítés, ami egy legutóbb történt, de legalábbis időszerű, társadalmilag számottevő eseményről tartalmaz az újságíró személyes jelenlétének érzékeltetésével, esetleg tudósítói állásfoglalással párosuló helyszíni beszámolót.

1./3. Az interjú és a nyilatkozat

Az interjú párbeszéd, az újságíró és egy olyan személy között, aki fontos információk birtokában van. Kérdés, hogy mi a fontos információ? Mindaz, melyek hírértéke a lehető legnagyobb. A mondanivaló közérdeklődésre tart számot, mert aktuális, mert az a közönség földrajzi közelségében történő eseményről szól, vagy a közönség, az olvasók úgy érzik, érintettek a szóban forgó témában.

Az interjú sajtóbeli közlésre szánt párbeszéd az újságíró és olyan egyén között, akinek egy, a hírérték által meghatározott módon közérdeklődésre tartó témában személyes mondanivalója, vagy személyisége, személyiségének új vonása, sorsa publicitásra érdemes.

Az interjú a kíváncsiság mestersége, megkerülhetetlen módszere az információgyűjtésnek. Előzményeit még az ókori görög filozófusok párbeszédes formában zajló tanításaiban kell keresni. Ennek a műfajnak nincsenek szabályai, de azért vannak követendő dolgok. Akár forog a magnó, akár nem, a jegyzetfüzet mindig legyen kéznél, a toll rögzítse a fontosabb gondolatokat, adatokat.

A felkészülés azzal kezdődik, hogy a riporter tájékozódik korábbi újságcikkekből, ismerősöktől, az interjúalany barátaitól, és mindenről, ami a témához tartozik. Az újságírónak előre el kell döntenie, mi lesz a beszélgetés prekonceptiója, mi is lesz a

beszélgetés témája. Készítsen előre egy beszélgetésvázlatot, nincs annál kínosabb, mint amikor a helyszínen akar valaki rögtönözni. Döntse el előre, hogyan mutatja be az interjúalanyt, hogyan kelti fel a személye iránti érdeklődést.

Határozza meg mi az a kérdés, amit a beszélgetés végére meg kell válaszolni, meddig akar eljutni.

Az előzőleg begyűjtött információk alapján kísérelje meg kitalálni, hogy milyen válaszokat kaphat a fő kérdésekre, a válaszokra pro és kontra hogyan reagál és milyen alkérdéseket tenne fel.

Kerülje a parttalan csevegést, az üresjáratokat. Ügyeljen arra, hogy magatartása minden helyzetben legyen azonos az általános emberi magatartásával.

Az újságíró egyrészt kíváncsi, közlési vágy feszül benne, és igen jól felkészült a beszélgetés témájából, ugyanakkor nem fontoskodó, nem leereszkedő, nem fennkölt, nem arrogáns és nem bizalmaskodó. Olyan legyen, mint mindig. Ha tájékozatlan lenne a témában, ne adja a jól értesültet és ne féljen bevallani a tájékoztatatlanságát. Ha nincs érzéke a témakörhöz, mondja meg nyugodtan, ne szégyellje! Legyen kíváncsi, ha nem is érti, ha nem is tud róla, érdekelje, érdeklődjék!

A legfontosabb mindenekelőtt, hogy a témát előre tanulmányozni kell!

Először kérdezzen valami személyeset, amire egy-két mondattal magától értetődően lehet válaszolni. Lehetőleg kerülje a feltételes módot, a bizalmaskodást, a tudálékos állításokat.

És ha már semmi nem jut eszébe, akkor se kérdezze meg a beszélgetés alanyát, hogy mi az a három könyv, amit magával vinne egy lakatlan szigetre, vagy mely történelmi korban élne a legszívesebben. Kerülje az agresszív kellemetlennek minősített kérdéseket, Pl: „igaz az, hogy? miért ment oda?”

Ha a beszélgetőtárs kitér a válasz elől, nézzon a szemébe és nyugodtan mondja meg, hogy a kérdésre nem kapott választ. Ha nem értette a választ, akkor udvariasan kérdezzen rá ismét! Ajánlom mindezekhez olvassa el egy 1970-ben megjelent könyv két írását: Vitray Tamás: Az ember, akivel beszélgetek; Vértessy Sándor: Az ember, aki beszélget. (Képpel-szóval, Újságírók a televízióról Tankönyvkiadó, – Budapest 1970.)

És most jöhet a kérdés: hogyan kérdezzünk? Erre nehéz válaszolni, ezt kinek-kinek magának kell kitalálni, elsősorban a szituáció és az Ön személyisége határozza meg, no és a felkészültség. Ez az újságíró bensőjéből fakad, egyet nem lehet, megkerülni: a felkészülést.

Az interjú bizonyos értelemben egyenlőtlen párbeszéd, mert középpontjában az interjúalany áll. A **nyilatkozat** esetében párbeszédről csak igen erős megszorítással beszélhetünk. A nyilatkozat az elsődleges információforrás közérdeklődésre számot tartó információinak közzététele, amelyhez az újságíró elsősorban a technikai feltételeket biztosítja annak érdekében, hogy a nyilatkozó közlése, vagy közlésének egy része változtatás nélkül, illetőleg a nyilatkozó tudtával végrehajtott változtatással eljusson a közönséghez, olvasókhoz.

2. A riport

Riport nélkül nincs újság. A riporter a legfőbb újságíró. Mindent ki lehet hagyni egy lapból, ha muszáj: a vezércikket, a tárcát, a regényt, de a riportot nem. Ugyanis vezércikk nélkül, kritika nélkül nagyon sok ember meg tudja a véleményét alkotni, sőt a legtöbb ember

vezércikk dacára és ellenére is tud okosan gondolkodni, véleményt formálni. De riport nélkül nincs miről gondolkodni, nincs miről véleményt formálni.

Bármelyik mondatból is kezd a riportot, valamit mindenképpen exponál vele. Pontosan kell tudnia, hogy mit. Lényegében amikor leírja az első mondatot, már tudja az utolsót is. Persze az olvasó csak az utolsó mondatnál tudja majd mérlegelni vagy számon kérni az első mondat igazságát.

A riportban van dialógus, miliőfestés, feszültségteremtés, késleltetés, fordulat, cselekmény, vannak benne képek, metaforák, pontosabban: alig hiányozhat belőle bármi, aminek a novellában is helye van. Van viszont benne sok minden, ami a novellába aligha kerül: pontos és konkrét információ, valódi nevek, helységek, valóban elhangzott mondatok, megtörtént események: benne van az ellenőrizhetően konkrét valóság.

A riport nélkülözhetetlen alkotóeleme a sztori, amelynek erős sodrása van, amely nem igényel sok magyarázatot, amely önmagáért beszél. A riport nem elemez, hanem ábrázol, mindig az emberről szól, és a riportnernek tisztelni kell az embert, még ha éppen egy gyilkosról van is szó benne. Az emberábrázolás igényét veti fel.

Nem riport a tudósítás, nem riport az interjú, nem riport a portré, nem riport a publicisztika, nem riport az útleírás sem, nem riport egyetlen irodalmi műfaj sem. A riport nem elemez, hanem ábrázol, és a véleményt gyakran csak sejteti, sugallja.

A riport érdekes esemény vagy állapot felfedező bemutatása az eleven leírás és a társadalmi oknyomozás módszereivel.

Mi a teendő a riport készítés előtt, az anyaggyűjtés folyamán, és írás közben?

Lehetőleg mindent el kell olvasni a tárgyról, amit csak lehet. Megint igaz, az írás olvasással kezdődik. Az anyagfelvételek esetében a riportner kérdez, meglátogat, elkísér, adatokat, dokumentumokat kér. A riportner sok ember nyelvén tud beszélni, könnyen teremt kapcsolatot, bizalmat ébreszt a személyisége. Tud beszélgetni, megérzi, hol van az a pici rés a leginkább titkolódzó ember páncélján, melyen keresztül megközelíthető, megérinthező. Minden embernek van gyenge pontja, de csak jó emberismerettel, pszichológiai érzékeléssel lehet rájönni.

A riportner célrátörő, nemcsak azt jegyzi meg amit mondnak neki, hanem azt is, hogyan mondják. Olyan, mint egy jó nyomozó és ezt a tulajdonságát különösen akkor veti latba, ha oknyomozó riportot készít.

Hogy magnót használ vagy jegyzetel, az rá van bízva. Sok esetben jobb ha csak figyel, kérdez, hallgat. Keresi a tényeket, és mindazt amiben a valóság becsomagolja azokat, keresi a hangulatokat, indulatokat, ízeket. Figyel a szóhasználatokra, tekintetekre, mozdulatokra, a hangos és néma gesztusokra, a bonyolult emberi kapcsolatrendszerek meg-meg villanó fényeire és árnyaira, ezer jelre és tünetre. És ebben az állandóan felfokozott idegállapotban – mert abban van – a saját életanyagát is beleviszi. Hiszen az ő életében is előfordultak már hasonló helyzetek, szituációk.

Meddig tartson az anyaggyűjtés?

Ez esetben a kevesebb több. Előfordulhat, hogy a riporter túlgyűjti magát, mert a kíváncsisága hajtja. De valahol meg kell húzni a határt, ott és akkor, amikor a riporter már tudja, mit fog elmondani a riportban, mert attól kezdve már csak szelektál.

És eljön az idő, amikor következik a megírás. No, ez a legnehezebb. Történet van ezer, de recept egy sincs. Van, aki nyomban leül és ír és ír. Van aki hordja zsigereiben, vele alszik, vele ébred, van aki keresi mások társaságát, zajt, zenét, van aki a légyzümmögést sem tudja elviselni. Ha valóban jó riporter, ha érzi a kegyelmi pillanatot, ha fel tudja izzítani magát szenvedélyességének kellő fokára, akkor higgadtan, tisztességesen, érdekfeszítően, fordulatosan, színesen és mélyen ír, úgy kelt érzelmeket, hogy nem érzelmes, úgy leplez le, hogy nem minősít. És ez már nemcsak szenvedély, ez már művészet.

Együtt a sok jegyzet, sok vagy kevés, a riporter kialakítja a szerkezetet, felöltözteti a csontvázat, akkor már el tudja dönteni *honnan hová tart*, már tudja, hogy mi lesz az írás vége, esetleg az utolsó mondat. Többnyire ugyanis ettől függ, hogyan és honnan fog kezdődni. Sőt, többnyire ez adja a címet is.

Írás közben a szavak, élmények, képek átforgolódnak. Jelzőket kapnak, nem sokat, ötből csak lehetőleg egyet, a legjobban odaillőt. Óriási szerepet kapnak az írásjelek, melyek mindig túlzó használatra késztetnek, szintúgy a jelzők. Vigyázzunk velük, mert ki is olthatják egymást.

Óriási szerepük lehet a bekezdéseknek, melyek segítenek átszelni az időt, segítenek száguldozni. És legalább olyan fontosak az alcímek, a dialógusírások fortélyai, kiderül, hogy csak akkor lesz jó az írás, csak akkor lesz kegyelmi pillanat, ha a riporter nagyon sokat dolgozik. És az az utolsó előtti mondat! Az hozza meg a gyümölcsöt, az elvégzett munka örömét, és ha ezt megérzi a riporter, akkor eredményes.

A riporter az az újságíró, aki (majdnem) mindent tud, amit más újságírók is. Ez nem azt jelenti, hogy több, mint ők, csak azt, hogy más!

Sokféle tulajdonságot lehetne még felsorolni: hogy a riporter érzékeny és igazságkereső, hogy a riporternek *szimata* van, hogy sem személyi haszon, sem napi politikai érdek nem terheli. Nem bújik meg az írásai mögött, és minden kollégájánál jobban ismeri az olvasót.

Ő az az ember, aki manapság nem divatos. Miért? Mert az olvasóknak nincs idejük elmélyedni. A pletykák, a kisinterjúk százait olvashatják naponta, de ha megmutatkozik előttük a jó riporter, keresni fogják, igényük lesz rá. Minél pontosabban, eredetibben, jellemzőbben ragadja meg a riporter a jelent, annál inkább marad fenn az utókor számára leírt szövege érvényes ismeretnek, kordokumentumnak.

Az olvasó talán nem is tudja, hol olvasta, amit a riporterről olvasott, mégis a riporter festette kép gondolatává válik benne. (Szabó Illés szép kifejezésével)

Mikszáth Kálmán korában a riportot az irodalom megújító eszközeként ünnepelték. 1954-ben Karinthy Ferenc egy rövid riporttal hozta lázba az ország közvéleményét: Ezer év című írásával.

Olvassa el Csák Gyula Mélytengeri áramlás, Csoóri Sándor Tudósítás a toronyból, Nemeskürty István Requiem egy hadseregért, vagy Moldova György riportjait.

Összefoglalva: a riport olyan különféle műfajsajátosságokat ötvöző, esetenként szinte rendőrségi nyomozói, máskor társadalomtudományi kutatási módszerekre is épülő tudósítás, amelyben társadalom-lélektani összefüggésekben az újságíró személyiségén keresztül, a társadalmi általánosság igényével tükröződik a valóság egy jelensége, jelenségcsoportja.

2./1. Maradjunk még a riportnál. Az egyik fajtája az **elemző riport**. Átmenet az információs műfajcsoportban lévő tudósítás műfaja felé, elsősorban közéleti eseményeket magyaráz

2./2. A **tényfeltáró riport** zárt ajtók és zárt ajkak aprólékos nyomozói munkával történő felnyitása. Hatása esetenként megrázhatja a közéletet, a társadalom jelentős, befolyásos csoportjait is. Sok esetben külön szakértőket is felkérnek és a sajátos feladatra elkülönített összegek is segítik az eredményes munkálkodást.

2./3. A **szociografikus riport – irodalmi riport** a magyar újságírás hagyományaihoz tartozik. Irodalmi eszközöket felhasználva, irodalmi dialógusokat idéző párbeszédekkel tudósít és mond véleményt olyan jelenségekről, melyek a társadalom mélyében, az emberi lelkekben zajló folyamatokról adnak láttelepet.

Úgy vélem, ha az egyedi történeteken túlmutató igazán társadalmi mondanivalót is hordozó (nem csupán interjút) riportot akar készíteni, egymással polemizáló interjúalanyokkal, dokumentumokkal, a riporteri vélemény kifejtésével, az érdekellentétek ütköztetésével, az adott történet ívének blokkokon keresztül való megrajzolásával kell élnie. Ehhez nyújt olvasmányos segítséget Móricz Zsigmond 1930-ban írt Tiszazugi méregkeverők című riportja. A pontos helyszínrajz, az alakok jellemrajzzá nemesülő leírása, a bíróval folytatott élő párbeszéd megragadása az általánosítás igénye nélkül emeli ki az írást a szokványos bírósági tudósítások közül.

Egészen más módszerekkel dolgozik az író 1936-ban írt Szegedi paprika című riportjában. Az eseményekre való utalást, a probléma rövid, szakszerű exponálását, szikár tények, statisztikai adatok csoportosítását, majd a témával kapcsolatos közvélekedés tárgyyszerű rögzítését olvashatja ebben a riportban. Olvassa el azokat!

Végezetül **milyen is a jó riporter?** A riporter mindenkinél jobban ismeri az olvasót. A riporternak tisztában kell lennie annak az asszociációs tartománynak a méreteivel, mélységeivel és korlátaival (az olvasóival) amelyre apellálhat és építhet. Amint a drámaíró előtt gyakorta megjelenik annak a színésznek a képe, akinek valamelyik szerepet szánja, a riporternak is lelki szemei előtt többnyire feldereng az olvasóinak valamilyen együttese: a szomszédok, a barátai, a főnöke, a fodrásza, az üzletek eladói, stb. A riporter nem igen tud valódi vagy képzelt címzettek nélkül írni.

A riport egyébként háttér műfaj. Nem biztos, hogy minden, minket érdeklő eseményről a riportból informálódunk, de nagy a valószínűsége, hogy a bennünket érdeklő esemény hátterét, körülményeit, okait, más dolgokkal való összefüggéseit, főként a szereplőit egy jó riportból ismerhetjük meg igazán.

Legyen Önből jó riporter! És egyet ne felejtse el, akár interjút, akár riportot készít: a végén köszönje meg a beszélgetést!

3. Publicisztika

Az akadémiai kislexikon azt írja a publicisztikáról, hogy az irodalomnak az az ága, amely a politikai élet és a társadalmi élet kérdéseit az időszaki sajtóban és más kiadványokban közérthető formában tárgyalja.

A magyar Larousse enciklopédia viszont úgy tudja, hogy a publicisztika az újságírás ága, amely közérdekű politikai és társadalmi kérdésekkel elvi szinten, irodalmi színvonalon foglalkozik. Hát akkor most irodalom, vagy újságírás?

Természetesen ez is, az is. A publicisztika egy műfajcsoport:

- elsősorban szubjektív nézetek megfogalmazását szolgálja,
- adott esetben művészeti témákhoz kapcsolódó kritikai funkciót lát el,
- az így létrejött írások az írójuk meggyőződésén alapulnak,
- szenvedélyeknek adhatnak hangot,
- gondolati információkat tartalmaznak.

A publicisztika nyilvános közbeszéd. A jog szerint „A hír szent, a vélemény szabad.” De a publicisztika nem hír, a hírovat és a publicisztikai oldal szemmel láthatóan elkülönül egymástól. Amerikában ez olyannyira igaz, hogy a tájékoztatást és véleményformálást még a szerkesztőségekben is elkülönítik. Lépcsők, külön lift, ugyanis e kétféle újságírói munka náluk nem fér meg egymással.

Az valójában nálunk is a Szerkesztőn múlik, hogy a lapban hová, és a megírt szövegből mi és mennyi kerül a lapba.

Hogyan írjunk publicisztikát? Kinek és hol írjuk?

Köztudottan nem mindegy, hogy mikor és melyik lap számára készül az írás. Más az érdeklődési köre, érintettsége egy-egy témában a Népszabadság, a Magyar Nemzet a Kisalföld, vagy egy városi lap olvasótáborának. Ennek figyelembevétele nélkül a cikkíró könnyen melléfoghat. Szellemileg természetesen egyenrangú a zalai vagy borsodi újságolvasó, azonos joga van az igazságra, a véleménynyilvánítás szabadságára.

Egy helyi vonatkozású vagy regionális lap cikkírójának fel kell tudni fedezni, fel kell tudni tárni azokat a konfliktusokat is, amelyek több száz kilométer távolságban elsikkadnak. Az ő olvasói ott élnek körülötte, együtt lélegeznek vele.

A legfontosabb a frissesség, a gyorsaság. Természetesen azt is figyelembe kell venni, hogy napilapnak vagy hetilapnak dolgozunk.

A napilapokban a publicisztika a legrangosabb és legbecsültebb műfaj. Művelői rendszerint a kollektíva legtapasztaltabb és legtehetségesebb tagjai közül kerülnek ki. Nem tagadható, hogy az olvasó elsősorban azoknak a szerzőknek a vezércikkeire kíváncsi, akiket ismer, akiknek a véleményére kíváncsi.

A publicista jól tájékozott, az átlagosnál műveltebb hírlapíró, kiváló az emlékezőtehetsége, az asszociációs képessége, rangját gondolati ereje és művészi stílusa határozza meg. El lehet, sőt el kell olvasni sok publicisztikát, szabályokat, tanácsokat. A követendő módszerek

titokban elleshetők, de a publicista személyisége egyedi. Személyisége nem stilisztikai extravaganciában, nem szófordulatokban, hanem a megélt érzelmekkel, indulatokkal hitelesített gondolatokban nyilatkozik meg. Ezt érdemes ellesni, elemezni, amikor a legnagyobbak szövegeit tanulmányozzuk, amikor a megtanulhatatlan tanulságát keressük.

A fiatal Ady Endre publicisztikája verseivel egyenértékű prófécia. Érdemes elolvasni Móra Ferenc sajátos publicisztikáit is.

Az írók jelenléte, felelősségvállalása a sajtóban olyan hazai hagyomány, amely ellen a XX. század eleje óta mindig is berzenkedtek, vitatták helyénvalóságát, de ma is erőssége a hazai sajtónak.

A megtanulhatatlan tanulásának egyik legcélravezetőbb módja, ha rászokunk, hogy a példaadó klasszikusok köteteit és a mai újságokat egyaránt újságírói szemmel olvassuk. A bevezető mondatok frappáns hangütésétől kezdve nyomon követjük a szerzők vitamódszerét, okfejtését, logikáját. Mérlegre tesszük egy-egy vezércikk címét, kedvet ébreszt-e az olvasáshoz? Ha az elemire, bekezdésekre, mondatokra bontott újságcikk az elemzés végére tudatunkban újra összeáll, valami biztosan megmarad bennünk a megtanulhatatlan tudnivalókból, ha más nem: az igény a tökéletességre, a felismert és vállalt igazság magas színvonalú egyéni kifejezésére.

3./1. A vezércikk

Megteremtője és a műfaj úttörője Kossuth Lajos volt, neki köszönhetjük sajtótörténetünk több száz, klasszikusként nyilvántartott darabját. A vezércikk a lap névjegye. Tükrözi a lap karakterét, politikai állásfoglalását. A hitelesség, a tények tisztelete itt is követelmény.

A vezércikk célja a meggyőzés, a lap által felvázolt célkitűzések szolgálata. De mi kell hozzá?

- a.) Befolyásolás. Az olvasó meggyőzése, véleményének befolyásolása valamilyen konkrét cél vagy politika érdekében.
- b.) Elriasztás. A cikk valamilyen veszélyre – pl. készülő törvénytervezete – hívja fel az olvasók figyelmét, esetleg javaslatot is közöl a fenyegető rossz elkerülésére.
- c.) Felvilágosítás. A vezércikk megmagyaráz valamit, megvilágítja a vitatott jelenséget vagy összefüggéseket
- d.) Ösztönöz.
- e.) Köszönt, dicsér
- f.) Szerkesztői esszé. Valamilyen lényeges és időszerű téma, valamilyen konfliktus elemzése
- g.) Könnyed kommentár. Bármilyen témában elképzelhető

A vezércikk írásának nincs receptje, de fontos hozzá a gondolkodás, a tudás, az ötlet.

- Ha abban a szerencsés helyzetben van, hogy nem kapja, hanem válassza a témát, akkor gondoljon a kollégáira, a szomszédokra, a metrón, a buszon utazókra és igyekezzon olyan témáról írni, ami biztosan érdekli őket!
- Igyekezzen minél élesebben fogalmazni, legalább a kérdéseket, ne rejtse a sorok közé az igazságot!

- A vezércikk nyíltan vállalt egyértelmű nézetek műfaja, minél kiélezettebb helyzetben íródik, annál egyértelműbbnek, harcosabbnak kell lennie.
- Törekedjen a világos vonalvezetésre!
- Igyekezzen a témát, a bizonyítandó vagy cáfolt tételt minél több oldalról megvilágítani! az érvek és ellenérvek ütköztetése feszültebbé, érdekesebbé teszi a cikket, hitelesebbé a bizonyítást!
- Ahhoz, hogy az írás elérje a célját, nem elég ha igaza van. Lendülettel, szenvedéllyel, választékos és élvezetes formában kell képviselni az igazságot!
- A vita hevében is őrizze meg méltóságát és tartsa tiszteletben a vitapartnert! A publicista határozottsága nem ellentéte mások tiszteletének, a toleranciának. Nemcsak az ellenfeleket, az olvasókat is megilleti a tisztelet!
- Kerülje az üresjáratokat, felesleges kitérőket, szóvirágokat! Közvélemény-kutatások állítják, hogy az olvasó csak azt a vezércikket olvassa végig, amelynek első egy-két mondata felkelti az érdeklődését, figyelmét. És csak akkor nem sajnálja a vezércikk elolvasására az időt, ha úgy érzi, hogy a cikk végére érve új információk és érvek birtokába jutott.

A vezércikk a következő elemekből építkezik:

- a szóban forgó időszerű kérdés, esemény közlése,
- a téma időszerűségének indoklása,
- a célok megfogalmazása,
- a körülmények leírása,
- a közlő álláspontjának kinyilvánítása
- az olvasó feladatának megjelölése

Éles kérdésfelvetés, világos vonalvezetés, tárgyismeret, tömeghatásra való törekvés, ezek egy jó vezércikk jellemzői!

3./2. Jóval nagyobb szabadságot élvez a **kommentár** írója.

Nem is a szerkesztőn, jobbára a cikk íróján múlik, mennyire él vele. Egy esemény, egy jelenség rövid, tömör megvilágítása a vele összefüggő más események, tények, adatok, háttérinformációk segítségével.

A kommentár szerzője rendszerint valamilyen aktuális kül- vagy belpolitikai eseményből indul ki, és méltatva annak fontosságát, értékelve jelentőségét – értelmezi is a történeteket. Az értelmezés megköveteli a tények háttérének ismeretét, bizonyos lényeges összefüggések megvilágítását, esetleg az egymásnak ellentmondó tények vagy nézetek ütköztetését. Ily módon a cikkíró nem egyszerűen tájékoztatja az olvasót, de többletinformációk nyújtásával, a rendelkezésre álló információk elmélyítésével és értékelésével segíti is saját véleménye kialakításában.

3./3. **Tárca**

A napilapok tárca rovatában közölt, irodalmi színvonalú, olvasmányos, gyakran csevegő hangú, rövidebb írásművet nevezünk tárcának. Ezt követi az Értelmező Szótárban a közelebbi, de még mindig nagyon tág műfaji megjelölés: a karcolat, rajz illetve novella.

Tárca az az írás, ami a lapoldal közepénél valamivel lejjebb található és rendszerint vastag fekete vonal választja el a fölötte közölt anyagtól. Abból, hogy vonal alatti olvasmány, már-már az következik, hogy nem is műfaj, hanem tördelési kategória (de a tördelésre másutt a cikk nyomon követésénél még visszatérünk).

A klasszikus tárcá egyébként igen jó családból származik, a francia irodalmi szalonok csevegéséből. A műfaj megkülönböztetett rangját egyfelől a nagy kritikusnak, Saint Beuve-nek, másfelől a korabeli folytatásos regények népszerű szerzőinek, köztük Dumas-nak is köszönheti. Az angol tárcá klasszikusai között Dickenst, a német útirajz jellegű tárcák mesterének Heinét említhetjük.

Móra Ferenc tárcái kivétel nélkül a cseppben tükrözik a tengert. Utazásai által ihletett tárcái közül való a *Beszélgetés a ferdetoronnyal* vagy a *Túl a palánkon*. Szinte fehérholló a prózaírók között az, aki tárcáírást is művel. Görgey Gábor szerint a tárcá „szigorú, kötött és mégis nagyon szabad műfaj. Lebeg az újságírás és az irodalom határmezsgyéjén, pontosabban neki kell megteremteni ezt a határmezsgyét minden egyes alkalommal, ép ez a legizgalmasabb benne. Szubjektív és objektív, mind a kettő egyszerre: ezt egyedül a tárcá tudja.”

Az a javíthatatlan makacs újságolvasó, aki ma is keresi és szereti a tárcát, a többi között a Népszabadság Hétvége mellékletben és az ünnepi számokban olvashatja Bächer Iván aktuális történelmi történeteit. Azt új prózaírók nemzedékéből a legtöbben az Élet és Irodalomban bizonyítják a tárcá műfajban való járatosságukat. (Keresse, olvassa el azokat!)

Akár író, akár újságíró írja a tárcát, elkanyarodhat néha a rajz, a karcolat, a novella felé. Készíthet pillanatképet, felvillanthatja hőséne sajtós közérdeklődésre is számot tartó környezetét, beleshet intim világába, tágabb titkaiba. Egyet nem tehet, akár mesél, akár cseveg, érvel vagy vitázik: nem adhatja fel a vonal alá szorított írás gondolatát, a tárcá olvasójának szánt személyes üzenetét. Hiszen a tárcá is – vélemény!

3./4. A glossza

Ha a publicisztika mesterség és művészet, a glosszaírás (a fentieken túl) szenvedély és életforma. A szó eredetije görög: beszédet, megjegyzést illetve magyarázatot jelent.

Amolyan széljegyzet, a sorok közé írt magyarázat, mint amilyen Homérosz vagy éppen a Biblia sorai közt is magyarázatként található. Omár Khajjam a Próféta könyvét a Koránt magyarázza. A glossza természetének vizsgálata céljából érdemes átlapozni Bálint György Utolsó percek címmel kötetbe gyűjtött, a Magyarország hasábjain 1936 és 1938 között publikált (névtelen) glosszáit.

A glosszák jórészt a korszak legirritálóbb és legégetőbb jelenségeit célozzák meg. Az írások logikája és szomorú csattanója bizonyítja, hogy a glosszák kőkeményen politizáló állásfoglalások.

Milyen a jó glossza? Rövid! Örkény István után azt is állíthatjuk, hogy egyperces publicisztika.

Ki a jó glosszaíró? Elkápráztathatja szerkesztőjét egy ambiciózus pályakezdő is, Ön is, aki nyitott szemmel jár a világban, a piacon, a metrón, a buszon, és felkészül. Jó glosszát általában azok a publicisták írnak, akik felvállalják az ezzel járó állandó szellemi készenlétet, akik eltűrik a mesterség elkerülhetetlen megpróbáltatásait.

A magyar glosszahagyományt Ady Endre, Karinthy Frigyes, Kosztolányi Dezső, Molnár Ferenc teremtték meg. Kezdő és haladó glosszaíróknak ajánlom Eszterházy Péter glosszaíró nyelvének, szóalkotó fantáziájának, ötletességének tanulmányozását.

Nem tudom kihagyni e rövid glossza ismertetését, ahogyan három sorban sűrítve mondja el Eszterházy Péter hogyan maradunk le és meg, hogyan maradunk el földrészünk drámai tempójú átalakulása mögött.

Íme: „Néhány éve Várady Szabolcs autójában maradt a Jugoszlávia térképem. Tegnap visszaadta. Országok mennek, országok jönnek, de a költők megbízhatósága örök.” (Örkény Istvánnak, avagy a történelem kereké. Élet és irodalom, 1993. október 15.)

Az igazi glosszaíró forrásnak, nyersanyagnak tekinti a maga tapasztalatát, de témája bármilyen apró bolhacsípésből indul ki – a sokakat irritáló, sértő igazságtalanság, az elharapódzó erkölcstelenség, a fenyegető embertelenség, az egekbe nyúló korrupció. Mert az igazi glossza – közügy!

3./5. Karcolat

A karcolat rövid tanulságos történetet beszél el, életképet rajzol meg irodalmi, hol feszebb, hol anekdotikusabb stílusban. Születése és virágzása ahhoz a kávéházi légkörhöz köthető, melynek nyomát sehol sem találni. Inkább az irodalmi műfajokhoz áll közelebb, de nem választható el a publicisztikától sem.

(Kosztolányi Dezső: Narancs – Pesti Hírlap 1935. március 25.)

3./6. Nyílt levél

Olyan sajtóbeli közlésre szánt jegyzet, amely levél formáját ölti.

Címzettje lehet konkrét, de gyakran kitalált személy. erősebb szubjektív, meghitt hangnemű, indulati fűtöttség, polemizáló stílus jellemzi. Mindig induktív, tehát nem az általánosságokból indul ki, hanem mielőbb a lényegre tér, vitába száll a megfogalmazója szerinti helytelen állásponttal.

3./7. Recenzió

Az irodalom, a színház, a film-, a képzőművészet, a zene, a rádió, a televízió közöl a műről. tartozó művészeti alkotások rövid, értékelő ismertetése a figyelem felkeltésének szándékával. A recenzió szerzője elsősorban információkat közöl a műről. Főként az ismertetésre szánt művek kiválasztásával ítélkezik, ez azonban nem zárja ki egy-egy minősítő, általában elismerő jelző használatát.

3./8. Kritika

A kritika olyan értékelő cikk, amelynek tárgya nem közvetlenül a társadalmi valóság, hanem az irodalom, a színház, a film vagy a képzőművészet a zen tárgykörébe tartozó művészeti alkotás, amit tartalmi és formai mércével mérve, sokoldalúan alaposan, a hibákra és az eredményekre rámutatva elemez a kritikus annak érdekében, hogy véleményével elsősorban az olvasót orientálja.

„A kritika, mint minden irodalmi alkotásmód, egy ősi emberi ösztönből származik. Aki valamely élményen ment keresztül, vagy valami esemény tanúja volt, mely érdekli és izgatja, abban feltámad az ösztön, hogy élményét és azzal kapcsolatos izgalmát másokkal közölje.

Akiben ez az élmény olyan intenzív, hogy állandó rögzített formában kívánczik, a közlési ösztön olyan erős, hogy lerögzített formában alakított élményeinek köztudomásra hozása élethivatássá válik, abból író lesz. Ha ez az élmény magára az életre vonatkozik, akkor az író lírát, drámát, elbeszélést ír. Ha valamely olvasmányra vonatkozik, akkor kritikát ír.”

(Schöpflin Aladár: A kritikus, Nyugat 1927.)

4. A Járulékos műfajok tárgyalása, mint az irodalmi műfajok, a rejtvény, a humor, a képekre épülő műfajok most nem feladatunk.

A kiegészítő műfajok egyszerre tükrözik a világot és a lapban látott világot. Az olvasói levél nem tévesztendő össze a nyílt levéllel: az előbbi amatőr, az utóbbit profi írja. Jellegetes – és elfogadhatatlan módszer a levelekkel való manipulálás.

A szolgáltatások köre széles lehet a médiában. Mára már teljesen összefonódtak a reklámmal. Nem önálló műfaj, de a szolgáltatások körébe tartoznak a mellékletek. A panaszügyek jó esetben a riportok kiindulásául szolgálhatnak, más esetekben a média közvetlen beavatkozását igénylik.

Talán sehol sem derül ki olyan egyértelműen, mint a kiegészítő műfajok kezelésében és alkalmazásában, hogy a kiadó vagy a szerkesztőség tudja-e kik az olvasói, vagy kik a potenciális olvasói.

A jövő megérkezett !

Ennek a munkafüzetnek az a célja, hogy bevezesse a kezdő újságírókat az újságírói tevékenység ellátásába, jelen esetünkben a témaválasztás és előkészítés tudnivalóiba a sajtó különböző orgánumaiba.

Ha a sajtó történetét nézzük, akkor először volt a nyomtatás, aztán a rádió, televízió. Amit most látunk megszületni az a 21. század eszköze mely jó esetben magában olvaszthatja az összes elődjét. Az igazi változás az, hogy az internet szakít a lineáris és egyirányú kommunikációval, annak helyébe az ismeretek és források gazdag lehetőségeiből épít egy új szerkezetet. A szövegből hipertext, a multimédiából hipermédia válik. Miközben egy cikket olvasunk, kedvünk szerint abból kilépve odatartozó más forrásokat, dokumentumokat olvashatunk, képeket filmet nézhetünk, azaz számtalan módon továbbépíthetjük az újságíró mondanivalóját.

Nézzük mi is az alapvető különbség az internet és a hagyományos újságírás között?

A számítógép képernyőjére annyi szöveget írhatunk, amennyit csak akarunk, nincs terjedelmi korlát, mint a papírnál.

Az internetes újságíró a közönség rendelkezésére bocsáthatja forrásait, dokumentumokat, az eredeti szövegeket.

Az interneten bármikor lehet frissíteni. Amit írunk az *most* jelenik meg, *holnapi lap* nem készül. Az internet interaktív, az egész világ kapcsolatok óriási halmazából áll.

Azt azért nem szabad elfelejteni, hogy az internet egy eszköz, az internetes újságírás nem külön műfaj. Műfaj az interjú, a riport, az internet hozzá csupán egy felület, ugyanúgy, mint a papír, csak sokkal több lehetőséggel.

Másfélszáz évvel ezelőtt egy amerikai leballagott a kikötőbe, amikor a tengeren túlról egy hajó érkezett. Megkérdezte az utasokat, mi újság az óvilágban? Aztán rohant a szerkesztőségbe, hogy gyorsabban kinyomtathassák a lapját mint a versenytársak. Most teljesen természetes, hogy egy újságíró, aki pl. Dél Afrikában él, és a környezetvédelemről vagy az éghajlatváltozásról ír egy cikket, belenéz az amerikai kormányzati dokumentumokba, anélkül, hogy fel kellene állnia és a könyvespolchoz mennie.

Természetesen elgondolkodhatunk, hogy akkor most mindehhez hogyan viszonyul a hatályos jog, mennyi visszaélés történik a világhálóval? Használata egyszerre lehet átok és nyereség, központilag nem irányítható, csak nehezen cenzúrázható, mindenütt ott van és sehol sincs. Minden erőszakos hatalom rémálma.

Néhány szót a blogról.

Egy vizsgálat szerint a blogolók nagy része úgy véli, hogy a blog egy új újságírói műfaj. Blogot ma már mindenki ír: diák és utazó, miniszterelnök újságíró és fogorvos. stb. A blogolók nagy része úgy véli, a blog újságírói műfaj. Ami a tartalmat illeti a blogolók általában saját élettapasztalatukat jelölik meg a blog legfontosabb témájaként!

Ami az előnye: Olyan dolgokra irányítja rá a figyelmet, amelyekkel a hivatalos média keveset foglalkozik.

Elemzéseket kínál, melyek – majdnem mindig egy adott gondolatvilág keretében – gyakran sokkal mélyebbek, mint amire a hagyományos médiák időt, erőforrásokat szánnak.

Egy ügyet vagy annak képviselőjét hatásosan tudja képviselni,

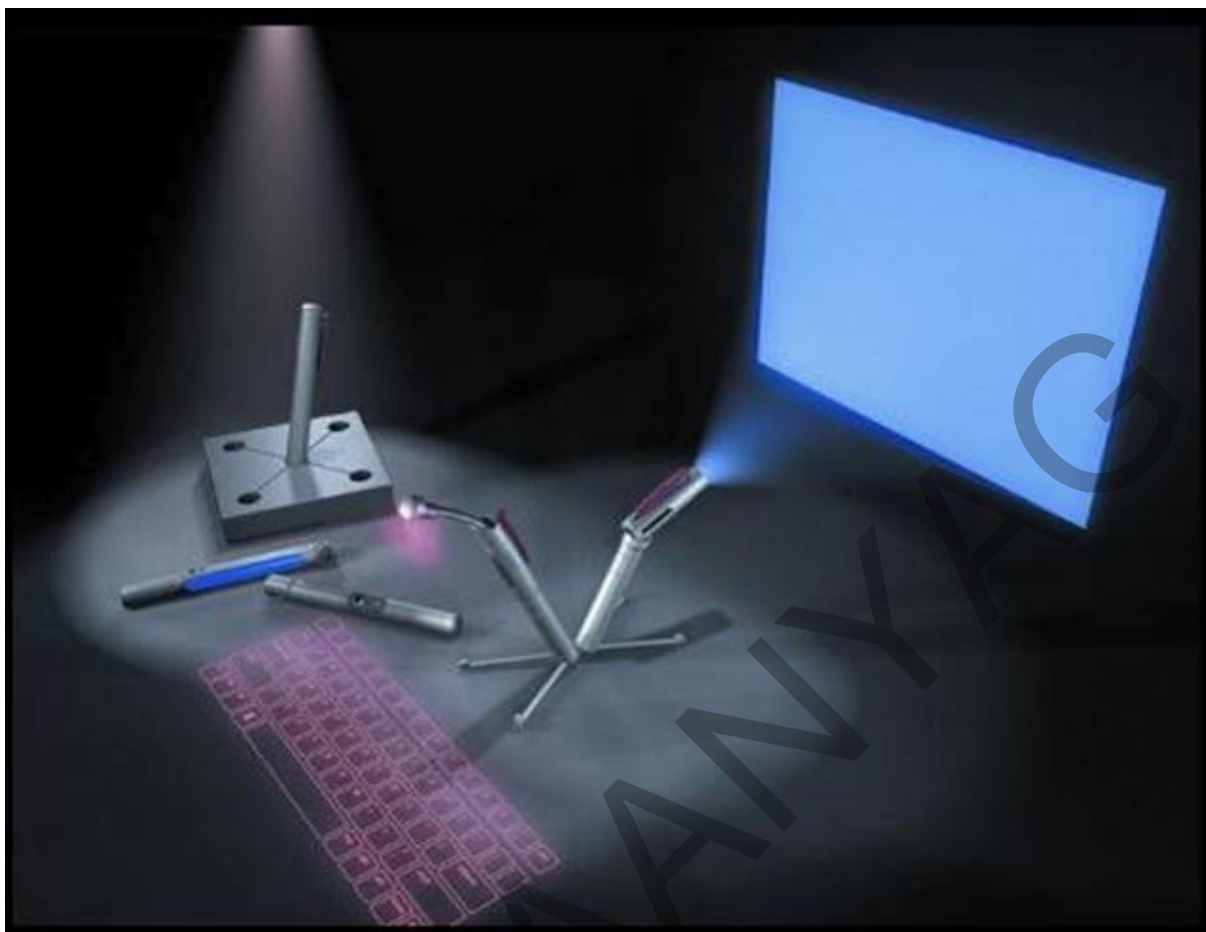
Ami rossz, hogy a hagyományos sajtóban amit írunk, az ellenőrizhetően nagy általánosságban igaz. A Hivatásos Újságírók Egyesület négy dolgot ír elő: kutassuk és közöljük az igazságot, csökkentsük a legalacsonyabb szintre a kárt, legyünk függetlenek és legyünk elszámoltathatóak.

Mit remélhetünk? – hogy a készülő médiatörvény helyére teszi a dolgokat.

1994-ben Ön hány éves volt? Akkor készült el az első magyar multimédiás CD. A magyar piacon megjelentek az első internetes szolgáltatók, akik pénzért, kereskedelmi alapon kínálják a hálózati kapcsolatot.

Az internetes újságírás egyre önállóbb. Lassan elszakad ugyan a papírra nyomtatott lap hagyományaitól, de annak számos szokását, formáját, műfaját tovább viszi. Az internetes publikációk sem mondanak le a bevált megoldásoktól. A címképtől a riportig, a vezércikktől az interjúig minden megvan, de messze más arányban, mint a papíron. Nemcsak az internet lett gyorsabb, hanem az olvasó is. A terjedelem rövidül, az olvasó végigfut a tömör íráson, és csak azután dönt, kíván-e egy link nyomába eredni, vagy nem. A kattintás nagy érték, de veszélyes is. Az újságíró ugyan gazdagságot kínál, de csak egy szűk és viszonylag rövid ösvényen vezet végig, a többi az olvasó kíváncsiságára, érdeklődési körére, idejére van bízva,

Vigyázat: A jövő megérkezett!

1. ábra. Laptop helyett a jövő

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

A következőkben leírtak nem pótolják, és nem is pótolhatják a sajtóval, a műfajokkal kapcsolatos szakkönyveket, és az ajánlott szakirodalom elolvasását. Ezért javasoljuk, hogy a leírtakat megértve, a feladatokat megoldva önállóan dolgozzon, írjon, építse a kapcsolatait.

A továbbiakban leírtak elsajátítása komoly aktivitást igényel Öntől.

Akkor tud eredményesen tanulni, ha sorban halad a tananyagban, s a tananyag szerves részének tekinti a feladatokat.

Írás közben ne befolyásolja, hogy ki és mit mond, miképp vélekedik az Ön írásairól. Soha nem fog tudni úgy írni, hogy az mindenkinek megfeleljen! Természetesen, az építő kritikákra figyeljen! (stílus, helyesírás) De ha valaki mégis mélységesen leócsárolná, nem kell azonnal a folyónak rohanni! Ha az újságírók, írók így gondolkodnának, nem születne egyetlen alkotás sem!

Az Ön feladata az írás. Ez nem éppen könnyű feladat, az első félelem a rettegés a fehér papírtól, vagy az üres képernyőtől. Ha ezt legyőzte, tartsa mindig szem előtt, Önnek ha nem is az elsőnek, de a legjobbnak kell lenni, és ez igen nehéz. Tehát ha ír, az legyen egyedi. A legfontosabb egy mű egyedisége! Lehet az hír, tudósítás vagy bármi, a lényeg: hogy legyen benne valami új, valami más, ami megkülönbözteti a többi kaptafa alkotástól. Ettől lesz értékes, és feltehetőleg sikeres, ettől fogják rögtön megismerni, hogy ezt Ön írta. Ezt megtanulni nagyon sok olvasással, kitartással, a kritikák elviselésével lehet. Higgye el, Önből lehet az egyik legjobb újságíró!

1. feladat

Írjon egy hírt, majd egy tudósítást és cím aláírásokat az alábbi képekhez! (Szokatlan?, de gondoljon az egyediségre!)

Minden az Ön fantáziájára van bízva! Azt is írja le, hogyan jutott ehhez a témához? Gondolja végig, miért és hogyan lett ez a témaválasztás? Mert ez esetben a téma maga a kép. Fontos-e, hogy eljusson az olvasókhoz ez a hír, vagy tudósítás, vagy sem? Van-e hírértéke az eseménynek? Igen-nem? Stb, stb.

2. ábra A feladathoz csatolt első kép

3. ábra A feladathoz csatolt második kép

Jöjjön egy újabb feladat. Tegyük fel, hogy az Ön környezetében épült egy elegáns, de megfizethető épületegyüttes, idősek lakóhelye. 25–30 négyzetméteres önálló kis apartmanokat, teljes ellátást ajánlanak idős embereknek, állandó orvosi felügyelettel, nővérek ápolásával.

Az átadásról írjon egy **hírt**, egy **tudósítást** és készítsen egy **interjút**.

2. feladat

4. ábra

Nézze meg jól a képet! A hölgy 97 éves! Mellette mobil telefon! Útra készen, várja a beköltözést! Szellemileg teljesen ép. Kezein tükröződik a sok munka.

Következzék egy újabb feladat! De mielőtt erre rátérne, kérem elemezze a 19–20 század történelmének lényeges folyamatait. (Vegye elő a régi történelem könyveket, keresse meg az internetes oldalakat!) Tanulmányozza Magyarország helyzetét a Monarchiában! Tekintse át a társadalmi rétegződéseket a 19–20. századi Magyarországon!

3. feladat

A város ahol Ön él, és ahol a Szerkesztőség is működik, a közeljövőben nagy és látványos ünnepségre készül *Erődnapok* címmel.

5. ábra Lőhetsz német, de be nem jössz

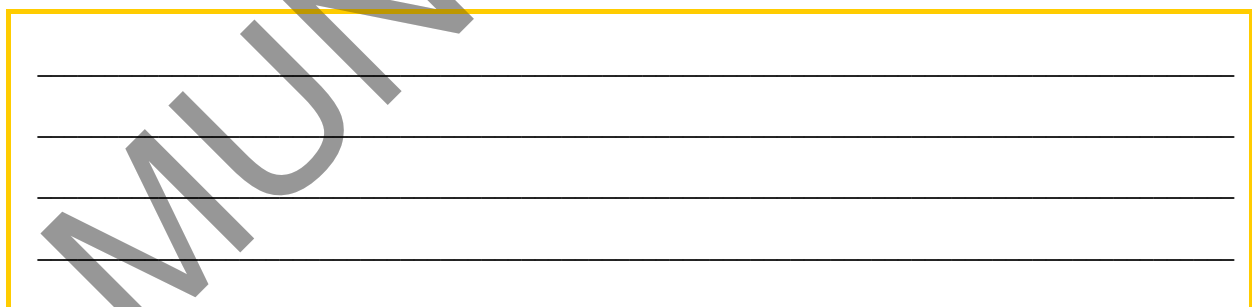
Képzelden egy helyzetet, 1849. április 4-én hír érkezett az Ön városába a felmentő sereg elindulásáról. 1849. április 22-én megérkezett Damjanics János és Klapka György. Véres harcok folytak, közel 2300-an veszítették életüket. Július 14-én Klapka György megszervezte a vár, az Erőd védelmét. Nos, ezen események kapcsán (gyűjtsön anyagot) készítsen egy riportot Klapka György várkapitánnyal.

Ez egy képzeletbeli riport. A feladattal az anyaggyűjtést is kipróbálhatja. Aprólékos, időigényes munka. Képzelve magát az akkori helyzetbe, az akkori városlakókat kell tudósítania, természetesen az akkori állapotokról.

A feladatnak nincs még vége! Gondolja tovább, keresse meg lakóhelye frissen megválasztott Polgármesterét és készítsen vele is egy riportot, hogyan készülnek az Erőd napokra, ki most az *Erőd kapitánya*, milyen programok lesznek stb. stb. ?

[Ha én kapnám most ezt a feladatot, amikor elkészültem, valóban elmennék és megkeresném a város első emberét, megosztanám vele az elkészült feladatom, mi több, kíváncsi lennék a kritikájára. [Annak idején nekem Nagy Sándorral (a perzsa hódító macedon királlyal) kellett riportot készítenem, sajnos vele nem volt módom találkozni, csak olvasni róla, így a képzelt riportot Q. Curtius Rufus A Macedon Nagy Sándor története c. könyv alapján írtam meg.]

4. Feladat

Írjon publicisztikát az *Erőd napok* apropóján. Használhat idézeteket, de azokat csak helyesen. Gondolkodjon el, hogyan tudja a múlt eseményeit aktualitássá tenni!

5. feladat

Írjon vezércikket az *Erődnepok* megnyitójára!

6. feladat

Próbálja meg, írjon egy tárcát, a téma szabadon választható.

7. feladat

Próbálja meg, írjon egy glosszát, a téma szabadon választható.

8. feladat

Keresse meg a www.novumverlag.hu honlapot, kérje meg a Novum Verlag Kiadó magyarországi részlegének munkatárását, hogy küldjenek az Ön számára most, vagy a közelmúltban megjelent könyveiből egy kritikai példányt. Olvassa el, írja le a véleményét, írja meg a könyv kritikáját és küldje meg a Kiadónak! Örömmel fogják venni! (Ingyenes példányt kap, kritikáját minden bizonnyal megjelentetik a következő negyedéves országos kiadványukban.)

Nézzük, mi minden maradt ki ebből az előkészítést segítő munkafüzetből. Nagyon, nagyon sok tudnivaló kimaradt. Részben mert nem fért bele, részben, mert ehhez itt van az internet. És egyúttal ez feladat is. Azt ugyan tudja, hogyan kell dokumentumot keresni, másolni, módosítani, áthelyezni, rendezni, hiszen a számítógép kezelését ismeri.

De az internet eszköz arra is, hogy mélyebben megismerje a kultúra fogalmát, hogy a tulajdonviszonyokban megismerje az állami szerepvállalás lényegét.

Az újságírói magatartásról a sajtójog és médiaetika munkafüzetben többet megtudhat.

Az interneten olvashat marketingstratégiákról, művészettörténetről, az újságírás szakmai és etikai értékeinek összefüggéséről, a piaci folyamatokról, a kínálatról és keresletről, a tömegkommunikáció közönségéről, a piackutatásról és hatásvizsgálatairól. Szóval mindarról, melyet a tankönyve megemlít, amit illik tudnia, amiben mélyebben el kell merülni, időt kell rá szakítani, hiszen ez a tanulás!

Itt és most az volt a célunk, hogy Ön begyakorolja előkészíteni azt, ami mindjárt olvasható az interneten, vagy a holnapi lapokban!

Felgyorsult az idő körülöttünk és bennünk. Egyre rövidebb az egy esemény feldolgozására fordítható idő tartama, miközben egyre több eseményt egyre mélyebben kellene megértenünk.

A gyorsulás miatt egyre inkább meggörbül társadalmi téridőnk, vagyis elszédülünk, mint éjjeli lepke a gyertyafénytől, azaz egyre kevésbé vagyunk képesek önállóan értelmezni a világot. Egyre inkább támaszkodunk a készen kapott magyarázatokra (a gyerekek az iskolákban például már nem kísérleteznek) és kételkedés nélkül elfogadjuk, hogy a világ olyan, amilyennek helyettünk mások látják, – amilyennek mások szeretnék, ha mi látnánk. A gyorsulás miatt sebezhetőbbé válunk, nem ismerjük föl a szélesebben gondolkodó szélhámosokat. Manipulálhatóvá váltunk, mert nincs időnk, energiánk és késztetésünk ahhoz, hogy utánanézzünk a híreknek. Egyszerűen a gyorsulás miatt súlyos veszélyek leselkednek ránk, és a gép, az új, a számítógép, az internet éppúgy bizonyulhat a káosz mélységesen mély kútjának, mint az információk tiszta forrásának.

Ebben az iszonyatos gyorsulásban az egyes civilizációk között fénysebességgel épülhetnek fel új és mégújabb falak, amelyek aztán évtizedekre tartósíthatják az agressziót, hiszen egy Fal mindig Ostromért kiált. (Nem kell messzire nézni, Irak, Afganisztán, Szudán, és olvasni Huntingtont, ha véletlenül a könyvszekrény mélyére száműztük volna.)

Az idő múlásának üteme azonban helyzetünk függvénye. Ha hagyjuk, hogy túlgyorsuljon az időnk, nem jutunk sehova. Miközben a technológiai komplexitás (a gépek) fejlődési üteme megállíthatatlan tempóban gyorsul, érzelmi komplexitásunk nem fejlődik sehová. Ugyanolyanok a reakcióink, mint 150 ezer évvel ezelőtt: félelem, agresszió, bizalmatlanság, csalódás keserű kínja mérgezi a szeretet iránti vágyunkat. Az emberiség pedig napról napra többre képes, mint amire alkalmas.

Ne feledje ezeket a sorokat. Írásait vezérelje az utolsó sor: **Az emberiség pedig napról napra többre képes, mint amire alkalmas.**

9. feladat

Az Alföldön áll a juhász, nagy botjára támaszkodik, és a távolba néz. Arra jön egy másik, városi ember és megkérdezi: "Min gondolkodik jóember?" A juhász azt feleli: "Azt hiszi az úr,

hogy nekem van időm gondolkodni?" Írja le mi történt közöttük? Mi volt a félreértés? A műfajt Önre bízom!

Ne feledje: A jövő megérkezett!

Megoldások:

1. feladat

A hír és a tudósítás ismérveinek birtokában önállóan, saját fantáziájára bízva oldja meg a feladatot! Jellegéből következően általános megoldás nem adható. A muszlim birkaünneptől az éheznek a kecskék, mi esszük meg őket, bármit kitalálhat! Magyar biciklik Burundiföldön, Birka helyett kecske? Az utolsó utazás?! stb, stb.

2. feladat

Képzelve magát a kép által kínált helyzetbe. Interjúkészítés, ez a feladata. A feladat jellegéből adódóan általános megoldás nem adható!

3. feladat

Riport nélkül nincs újság! Az Erődnapokról folyamatosan készítheti a riportokat! Saját fantáziájára van bízva. Klapka Györggyel legalább olyan izgalmas képzeletbeli riport készülhet, mint a Polgármesterrel, vagy a rendezvény műsorszervezőjével! Célszerű megmutatni ha minden feladata elkészült szakembernek is!

4. feladat

Írjon publicisztikát az *Erőd napok* apropóján. A feladat jellegéből adódóan általános megoldás nem adható!

5. feladat

Írjon Vezércikket az *Erőd napok* alkalmából! A feladat jellegéből adódóan általános megoldás nem adható!

6. feladat

A napilapok tárca rovatában közölt, irodalmi színvonalú, olvasmányos, gyakran csevegő hangú, rövidebb írásművet írjon! A feladat jellegéből adódóan általános megoldás nem adható!

7. feladat

Írjon egy glosszát, a téma szabadon választható. A feladat jellegéből adódóan általános megoldás nem adható!

8. feladat

Keresse meg a www.novumverlag.hu honlapot, kérje meg a Novum Verlag Kiadó magyarországi részlegének munkatárását, hogy küldjenek az Ön számára most, vagy a közelmúltban megjelent könyveikből egy kritikai példányt. Olvassa el, írja le a véleményét!

9. feladat

Írja le mi történt juhász és a városi ember között! Mi volt a félreértés? A műfaj Önre van bízva!

A feladat jellegéből adódóan általános megoldás nem adható!

Ne feledje: A jövő megérkezett!

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Írja le mi a hír? Mik a hír fő ismérvei?

2. feladat

Írja le mi a tudósítás, melyek az ismérvei?

3. feladat

Van benne miliőfestés, feszültségteremtés, késleltetés, fordulat, cselekmény, vannak benne képek, metaforák, pontosabban: alig hiányozhat belőle bármi, aminek a novellában is helye van. Van viszont benne sok minden, ami a novellába aligha kerül: pontos és konkrét információ, valódi nevek, helységek, valóban elhangzott mondatok, megtörtént események: benne van az ellenőrizhetően konkrét valóság. Írja le melyik műfajra jellemzőek a fenti sorok?

4. feladat

Ki volt a hazai sajtótörténetben a vezércikk megteremtője? Mi a vezércikk célja?

5. feladat

Melyek az alapvető különbségek az internet és a hagyományos újságírás között?

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Lásd a műfajismereti tudnivalók között!

2. feladat

Lásd a műfajismereti tudnivalók között. (Keretes meghatározás)

3. feladat

A 3. feladatban leírt sorok a riport jellemzői.

4. feladat

Kossuth Lajos. Célja a befolyásolás. Lásd a 9. oldalon.

5. feladat

Használata egyszerre lehet átok és nyereség, központilag nem irányítható, csak nehezen cenzúrázható, mindenütt ott van és sehol sincs. Minden erőszakos hatalom rémálma. Részletesebben lásd „A jövő megérkezett” cím alatt!

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Domokos Lajos: Press A nyomtatott és az elektronikus újságírás elmélete és gyakorlata Teleschola, 2002

Bernáth László: Bevezetés a műfajismeretbe Dialog Campus Kiadó 2008

Újságíró kézikönyv: MUOSZ 1992

Gyakorlati Újságírás I. II. Tankönyvkiadó 1972

Gombó Pál: Sajtóismeret Tankönyvkiadó 1977

Bedő Iván: Hírkönyv Magyar Rádió 1995

Bálint György: A toronyőr visszapillant Magvető 1981

Kosztolányi Dezső: Sötét bújócska című gyűjtemény Szépirodalmi Kiadó 1974.

Thomas L. Friedman: És mégis lapos a Föld 2006. HVG Kiadó

Barabási Albert: Behálózva Magyar Könyvklub 2003.

Jurnalism link (több, mint 200 link a digitális újságírás különböző témáihoz)

<http://www.poynter.org/links>

Online Journalism Review (kiváló szakfolyóirat)

<http://www.ojr.org/>

Internetes újságírás – linkgyűjtemény (Hallatlanul gazdag címtár. Benne minden, ami egy internetes újságírót érdekelhet, szakmai segítségtől a betiltott könyvekig, adatgyűjteményektől a böngészők listájáig. Angol nyelvű)

<http://www.mnstate.edu/gunarat/ijr/>

AJÁNLOTT IRODALOM

Bolgár! György: Beszéljük meg! Magvető, 2000.

Gyertyán Ervin: Egy kritikus válogatott szorongásai Gondolat 1980.

Cserhalmi Imre: Műfajismeret füzetek A riport 1991 MUOSZ

Képpel–szóval, Újságírók a televízióról Tankönyvkiadó, – Budapest 1970.

Nógrádi Gábor: Ide nekem a címlapot! Presskontakt 2004

Olvassa az ajánlott és más szakirodalmat! Ne feledje, az újságíró azért olvas, hogy ír hasson!

A(z) 1556–06 modul 002–es szakmai tankönyvi tartalomeleme
felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 321 01 0100 52 02	Lapkiadói újságíró-szerkesztő munkatársa
54 321 01 0100 52 05	Újságíró II.
52 213 05 0000 00 00	Szerkesztő munkatársa
52 213 05 0100 52 01	Könyvkiadói szerkesztő munkatársa

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
12 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1–2008–0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210–1065, Fax: (1) 210–1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató